

Umumi Maden Durumu

Türkiye Madenciliğinin 1947 Bilançosu

ikinci Dünya Savaşının sona ermesinden beri milletler arası ekonomi alanında beklenen gelişme göze çarpmamaktadır. Dünya politika alemi henüz yırtılmıyan kara bulutlarla sarılıdır. Avrupa iş birliği konferansları, sarfedilen bütün gayretlere rağmen bu güne kadar müsbet bir sonuç vermiştir denemez. Bilhassa Avrupa'nın kalkınma davası halledilmeyen şeklini muhafaza etmektedir. Bu bakımdan dünya madenciliğinin de gelişmesi hafif olmuş ve bilhassa kömür konusu, inkişafı bir seyralmıştır iddiası yürütülemeyecek kadar müteredit bir devre geçirmektedir.

Avrupa ekonomik iş birliğine iştirak eden memleketler Batı Almanya ile birlikte Avrupa'nın, mecmu kömür istihsalinin % 85 ini temin etmekte idiler. Bu gün Batı Almanya istihsalini harpten evvelki seviyesini bulamamıştır. İngiltere de sarfettikleri bütün gayretlere rağmen, yıllık 200.000.000 tonluk gayesine erişememiştir, ikinci Cihan Savaşından evvel bu yıllık istihsal 240 milyon ton radesinde idi.

Memleketimizdemadenciliğimizininikişaf seyri dünya durumundaki istikrarsızlığa rağmen muntazam gelişme seyrine devam etmiştir. Bilhassa milletler arası ticaretinde zorluklara rağmen madenlerimizin dış piyasaya satışlarında göze çarpan bir inkişaf olmuş, dış ticaret bi-

lançosunda hissedilir derecede yer almıya başlamıştır.

Bu meyanda kömür, bakır, krom, haricî satışlarımız ve döviz kaynağı bakımından önemlidir.

Kömür endüstrisi, ekonomik gelişim programının temel taşını teşkil ettiğinden istihsalin tezyidi ve bu maksatla madenlerde özel teçhizat temini hususları Hükümetimizce ön plâna alınmıştır.

Etibank maden ve enerji plânını uygulamıya başlamıştır. Hâlen senede 4.000.000 ton kadar tuvenan kömür olan bugünkü istihsal miktarı senede asgarî 7.500.000 ton tuvenan kömüre çıkarılmış olacaktır. Kurulacak modern lavuarlar dolayısıyla de kömür kalitesi yükselmiş bulunacaktır.

Havzaya lüzumlu enerji, bu sene faaliyete geçecek olan 60.000 kilovattık Çatalağzı santralinden sağlanacaktır.

Mühim bir kısmının kıymetlendirilmesine çalışılan ve memleketimize daha fazla döviz girmesini sağlayacak olan yeraltı servetlerimiz hakkında daha esaslı bir fikir edinebilmek için bu madenlerimizi ayrı ayrı tetkik edelim:

Taş kömürü :

Ereğli Kömürleri işletmesinin 1947 yılı istihsal faaliyetinden alman neticele-

re göre bu yıl istihsal yekûnu 3.945.119 tona baliğ olmuştur. 1946 senesinin istihsali 3.830.538 ton olduğuna göre 1947 yılında 114.581 tonluk bir artış göze çarpmaktadır. 1947 yılının satılabilir istihsal yekûnu da 2.623.315 ton olmak üzere previzyona nazaran 14,419 ton ve geçen yıla nazaran da 97.734 ton fazla bulunmaktadır. Bunlan aşağıdaki tablolarda görebiliriz.

Taş kömür istihsal miktarları (tuvenan ton)

Aylar	1946	1947
Ocak	334.964	338.744
Şubat	324.258	309.337
Mart	326.219	368.150
Nisan	319.635	331.523
Mayıs	359.680	342.197
Haziran	307.900	348.177
Temmuz	304.642	333.367
Ağustos	275.442	279.189
Eylül	292.254	346.989
Ekim	347.049	267.963
Kasım	269.576	316.000
Aralık	<u>368.919</u>	<u>363.328</u>
Yekûn	3.830.538	3.945.119

Satılabilir istihsal miktarları (ton)

	Kömür	Mikst, Şlâm	Yekûn
1947 yılı	2.535.868	89.447	2.623.315
Previzyon	2.523.355	85.541	2.608.896
1946 yekûnu	2.440.567	85.014	2.525.581

Satılık İstihsal

Yukarda gösterilen satılabilir istihsal miktarlarından, işletme dahilinde sarfedilen kısım çıkarıldıktan sonra geri kalan satılık miktar şöyledir:

	Satılabilir İstihsal	Dahili sarfiyat Kömür	Mikst, Şlâm	Satılık İstihsal
1947 yılı	2.623.315	113.679	87.776	2.423.860
1946 yekûnu	2.525.581	122.459	83.893	2.319.229

Kok, Briket ve tâlt maddeler is tihsali ;

Bu yıl içinde işletmenin kok ve briket fabrikasına 87.796 ton % 10 kömürü verilmiştir. Fabrika tarafından istihsal edilen maddelerin miktarları şöyledir:

Sömikok	60.470 ton
Briket	15.130 "
Kok tozu	2.750 "
Benzol	472 "
Kreozot	902 "
Zift	1.669 "
Hafif gaz	112 "
Siyahkaya	34 "
Naftalin	41 "

İmrrat (Satışa arzedilen kömür miktarları) <ton>

Tuvenan	129.341
Kribie	312.033
Lâve	1.922.717
Şlâm, Mikst	385
	2.364.476
Sömikok	61.935
Briket	15.247
Koktozu	1.006

1947 yılı içinde hamule ve imrariye olarak harice verilen 5.671.517 lira tutarında 92.732 ton maden kömürü yukarda yazılı miktara dahildir.

Garp Linyitleri:

Memleket sanayii, ulaştırma ve yakacak ihtiyacının bir kısmını karşılamakta olan Garp Linyitleri işletmesinin 1947 yılında şimdiye kadar erişilmemiş bir istihsal seviyesi elde ettiği görülmektedir. 1947 yılında istihsal yekûnu, previzyondan % 7 fazlasile (702.318) tona baliğ olmuştur. Bu miktar 1946 yılı istihsaline nazaran % 38 nispetinde bir artış ifade etmektedir.

İşletmeler itibariyle istihsal miktarları şöyledir :
Linyit istihsal miktarları (tuvenan) ton

	Soma	Tunçbilek	Değirmisaz	Yekûn
1947 y1h	210.235	252.865	239.218	702.318
Previzyon	188.150	230.070	237.000	655.220
1946 y1h	156.675	157.482	194.666	508.823

1947 istihsalinin linyit cinslerine göre ayrılışı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir,

	Soma	Tunçbilek	Değirmisaz	Yekûn
Parça	87.872	121.354	90.453	299.679
Ceviz	41.195	39.093	49.930	130.218
Fındık	—	17.881	—	17.881
Tozlu fındık	52.351	7.477	73.202	133.030
Toz	—	33.477	—	33.477
Yekûn	181.418	219.282	213.585	614.285

Garp Linyitleri işletmesi tarafından 1947 yılı zarfında satışa arz edilmiş linyit miktarları aşağıdaki tablolarda müfredat ile arz edilmiştir. Bu yıl içinde işletmeler dahilinde istihlak edilen linyit miktarı ise 18057 tondur.

Satışa sevkolan linyit miktarları (İmrat) ton

	Soma	Tunçbilek	Değirmisaz	Yekûn
1947 yekûnu	181.507	187.694	185.586	554.787
Previzyon	165.320	168.702	173.800	507.822
1946 yekûnu	135.071	110.954	148.959	394.984

Yukarıki miktarların tetkikinden de anlaşılacağı üzere bu yılın satış yekûnu, previzyona nazaran % 9 ve 1946 yılına nazaran da % 40 nispetinde bir artış göstermektedir.

Memleketimizde linyit istihsalinin artış seyri programlı ve azimli bir çalışmanın mahsulü olduğu görülmektedir. 1946 yılındaki istihsal düşüklüğünün bazı ihzarî ameliyatın tekemmülünü temin gâyesine matuf olduğunu da belirtmek isteriz. Bilhassa bu tarihten sonra linyit kömürlerimiz miktar ile beraber kalite bakımından da büyük bir inkişaf göstermiştir. Bu hususta bir fikir edinmek üzere 1948 yılında satışa arz edilecek linyit miktarınının 638.567 ton olacağını ve bunun 46.750 tonunu Değirmisaz yıkanmış fındık cinsi teşkil edeceğini söyleyebiliriz. 1948 yılı nihayetine kadar filen istihsal

ve satışa arz edilecek miktarın bu tahminlerin çok üstünde olacağı şüphesizdir.

Linyit kömürlerimizin cinsinin iyileştirilmesi ve piyasaya temiz kömür verilmesi sayesinde ki halkımızın linyit kömürüne rağbeti ve alışkanlığı artmaktadır.

Garp linyitleri için hazırlanan beş senelik plân tamamlanınca hâlen senede 550.000 ton olan satılık kömür istihsali 1.350.000 tona yükselecektir. Program hazırlığını yapabilmek üzere Tunçbilek mıntakası için 2000 kilovatlık bir elektrik santrali Amerika'ya sipariş olunmuştur. Soma mıntakasına gelince : Sipariş edilmiş olan 150 ton kapasitedeki lavuar 1950 senesinde faaliyete geçecektir. 2000 kilovatlık bir elektrik santrali ile 7 kilometrelik enerji nakil hattı kurulmak üzeredir.

Değirmisaz bölgesinde yeni bir kibrilâj - triyaj tesisatı kurulmuş ve ince kömürleri yıkamak üzere Reolavör tesisatı ikmal edilmiş ve çalışmaya başlamıştır.

Memleketteki diğer linyit istihsalatine gelince :

1947 Devlet Demiryolları Çeltik İşletmesi ile hususi işletmelerin mecmu linyit istihsalinin 120.000 tonu aştığını memnuniyetle kaydedebiliriz. Her ne kadar hususi işletmelerde artış nisbeti pek cüz'i ise de Devlet Demiryollarının Çeltik madeninde bu miktar (% 33) e yükselmiştir.

Devlet Demiryolları ve hususi işletmeler linyit istihsalı ve imrarına ait tablo aşağıdadır.

	1946		1947	
	İstihsal ton	İmrrarat ton	İstihsal ton	İmrrarat ton
D. D. yolları				
Çeltik işletmeni	73.481	73.130	97.695	97.499
Hususi işletmeler	21.228	22.122	22.918	23.374
Yekûn	94.709	95.252	120.613	120.873

Sark Kromları İşletmesi :

Fazlaşmış bulunan stok miktarlarının doldurma istasyon ve siloları için tehlikeli bir durum arzedeceği nazara alınarak 1 Temmuz 1947 tarihinden itibaren istihsal faaliyetini durdurmak zorunda kalınmıştır.

Haziran sonuna kadar altı ay zarfında yapılan 51.717 ton roş ve 223 ton fakir cevher istihsalı ile 1947 yılı sona ermiş bulunmaktadır.

Krom Cevheri Satışları :

% 48 dereceli ve krom demir nisbeti 3/1 olan cevherin beher longtonu için Fob iskenderun 31,50 dolar Cif

Amerika limanları için 40 dolar talep edilmektedir. % 48 den fazla veya ek-sik her derece için 0,90-1 dolar ilâve veya tenzil, 3/1 den fazla krom demir nisbetinin her diziyeni için 1,25 dolar prim alınması esası üzerinden teklifler yapılmaktadır. 1947 yılı içinde krom satışları çok önemli olmuş ve yalnız Şark Kromları işletmesi istihsalâtından 138.169 ton cevherin satışı için angajmana girilmiştir.

1947 yılı içinde aşağıda yazılı memleketlere 7.536.950 lira tutarında 78.129 ton krom cevheri ihraç edilmiştir.

Fransa'ya	34.054 ton	2.941.406 lira
Amerika'ya	26.820 "	3.149.751 "
Norveç'e	14.598 "	1.216.455 "
İsveç'e	1.000 "	79.905 "
İtalya'ya	725 "	59.121 "
Avusturya'ya	932 "	90.312 "
Yekûn	78.129	7.536.950 "
Dahilî satış	432	20.452 "

Bu gün istifade edilmeyen fakir, toz ve alüvyon halindeki cevheri kıymetlendirerek ekonomik bir surette satışlarını temin etmek maksadile bir lavri tesisatı kurulması ön plâna alınmıştır. Bu lavri 1949 senesinde faaliyete geçecek ve 40.000 ton kadar % 50 tenöründe krom cevheri konsantresi elde edilecek ve bu suretle millî servet kıymetlendirilmiş bulunacaktır.

Hususi işletmeler de 1947 senesinde 50.805 ton istihsalde bulunarak 1946 istihsalı olan 37.313 tonu yüzde otuzdan fazlasile artırmaya muvaffak olmuşlardır.

Divriği Demir Madenleri İşletmesi :

Karabük Demir ve Çelik Fabrikalarının demir cevheri ihtiyacını karşılayacak olan bu İşletmenin 1947 yılı istihsal yekûnu previzyondan % 4 fazlasile 145.620 tona baliğ olmuştur. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi, bu yılın istihsalı 1946 yılına nazaran % 3 e kadar i artmış bulunmaktadır.

Demir Cevheri istihsal miktarları (Ton)

Avlar	1946		1947	
	İstihsal	Satış	İstihsal	Satış
Ocak	500	6413	4223	8790
Şubat	4003	15517	3671	5898
Mart	6226	15418	11296	11953
Nisan	13593	15815	21349	13069
Mayıs	19814	12961	28778	15673
Haziran	19794	12926	26288	14751
Temmuz	7839	9223	8378	12324
Ağustos	4573	3248	7760	9816
Eylül	10852	6099	9827	9035
Ekim	10357	5011	10042	8800
Kasım	6314	7153	6899	7731
Aralık	8345	11763	6609	13564
Yekûn	112210	121547	145620	136404

Bu işletme için iki safhada realize edilecek olan bir program ihzar edilmiş ve istihsali senede 250.000 ton kırılmış ve elenmiş cevhere çıkacak olan birinci etap ön plâna alınmıştır.

Karabük Demir ve Çelik Fabrikalarının 1947 istihsali ise geçen yıla nazaran 28860 ton bir fazlalık kaydetmiştir. Bu Fabrikanın istihsal etmekte olduğu demir, çelik, hadde mamulâtı, boru ve kok gibi esas maddelerin 1946 ve 1947 yıllarına ait rakamları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Karabük Demir ve Çelik Fabrikaları İstihsali
(Ton Hesabile)

Aylar	Ham Demir		Ham Çelik		Hadde Mamulâtı		Borular		Kok ve kok tozu	
	1946	1947	1946	1947	1946	1947	1946	1947	1946	1947
Ocak	5.971	9.000,3	5567	8.213,9	8.207	6162,-	518	554,3	19124	21983,1
Şubat	5.652	5.531,7	5738	3.153,2	8.153	5531,-	412	489,7	18054	18698,3
Mart	6.133	6.622,2	5652	8.551,1	6.672	5924,1	431	513,6	22219	23230,1
Nisan	6.123	8.845,1	7442	9.619,6	9.471	5824,8	378	513,6	21030	23343,4
Mayıs	5.059	8.413,3	3881	7.313,7	2.913	4423,-	317	433,1	20480	24035,-
Haziran	5.806	7.378,2	6826	6.488,3	11.843	6274,9	323	466,4	23011	23344,9
Temmuz	6.530	8.203,5	7027	6.613,5	6.111	5690,3	398	479,5	21915	21297,5
Ağustos	6.208	8.902,7	6149	7.304,2	4.486	5509,4	555	399,8	22776	21157,7
Eylül	6.702	8.992,9	7189	8.258,-	6.325	5412,5	646	579,4	22325	23181,-
Ekim	7.385	10.351,3	7058	9.741,5	5.366	7229,2	770	654,6	24152	22240,5
Kasım	8.409	8.388,3	8501	9.319,5	4.644	5995,6	720	803,4	23984	23019,5
Aralık	7.920	8.398,3	8864	7.485,5	6.336	7731,1	895	960,-	23082	19905,1
Yekûn	77.900	89.027,3	79894	92.562,0	80.577	7170,8	6.363	6.912	4.262.152	265436,1

Fabrikanın tâli maddeler istihsalinde 22525 tonluk bir azalma müşahade ve tesbit edilmektedir, istihsaline lüzum görülmiyen bazı maddelerle, kok tozu kömürünün kok istihsaliyle beraber gösterilmiş olmasından ileri gelen bu

noksanlığın o kadar büyük bir ehemmiyet arzettiyeceği meydandadır.

Netekim bu sene de istihsal edilen tâli maddelerin hemen bir çoğunda yük-seliş vardır. Aşağıdaki cetvelde 1946 ve 1947 yılı tâli maddeler istihsali mukayese-li olarak gösterilmiştir.

Ten hesabiyle :

	1946	1947
Kok tozu	2122	Ana maddelere dair tabloda kok kömürü ile birlikte kaydedilmiştir
Amonyum sülfat	2533	2618
Ham benzol	3443	—
Ham katran	13176	—
Yol katranı	383	329
Yıkama yağı	902	2017
Ağır yağ	2951	3324
Ham naftalin	207	—
Ham antrasen	323	245
Zift	7814	7361
Saf naftalin	345	448
Motor benzol	2713	2820
Yıkanmış benzol	1578	—
Solvent nafta	44,8	94
Saf benzol	25,8	—
Saf toluol	4,7	—
Saf ksilol	16,7	—
Sülfirik asit Be60	6175	6529
Be66	1347	1191
Süper fosfat	3804	4468

Bakır :

Kuvarshan Bakır İşletmesinin faaliyeti durdurulmuş olmasına rağmen 1947 satılık bakır istihsali 9405 ton blister ve 675 ton rafine olmak üzere, % 5 pre-vizyondan fazlası ile cem'an 10080 ton dan ibarettir. Bu istihsal yalnız Ergani'den yapılmıştır.

Aşağıdaki tabloda 1947 yılı istihsal ve satışları 1946 yılımlıkilerle mukayeseli bir şekilde gösterilmiştir :

Maden satışları :

Dış satışlarda bakır fiyatlarımız New-York piyasasına göre düzenlenmektedir. 1947 yılı başından itibaren haricî bakır fiyatları 450 dolardan başlayarak yavaş yavaş yükselmek suretile Mayıs ayında 492 dolar olarak en yüksek seviyesini bulmuş ve bu tarihten itibaren tedrici olarak 440 dolara kadar düşmüştür. Dahilî bakır fiyatları da

Aylar	1946		1947	
	İstihsal	Satış	İstihsal	Satış
	Blister Rafine	Blister Rafine	Blister Rafine	Blister Rafine
Ocak	790	289	815	1,842 —
Şubat	880	3828	800	428 3
Mart	1000	190	875	456 —
Nisan	880	1507	840	1,384 9
Mayıs	360	258	498	1,396 —
Haziran	1000	5704	820	2,521 560
Temmuz	890	208,5	900	340 20
Ağustos	780	5665,5	760	656 —
Eylül	705	5187,5	952	572 —
Ekim	1025	1234	975	688 —
Kasım	800	270	415 392	856 20
Aralık	940	524,5	755 283	415 457
Yekûn	10050	24865,0	9405+675=10080	11554+1069=12623

16.10.947 den itibaren aşağıda görüleceği üzere tesbit edilmiştir.

Blister:	Madende teslim	1300 lira
	İstanbul'da „	1400 „
Rafine	Madende teslim	1400 lira
	istanbul'da „	1500 „

Halen dış memleketlerden bir çok bakır talepleri olmakta ise de, eski stokların tamamen tükenmiş olması ve yeni istihsalin ise memleket ihtiyacına hasredilmesi, harice yapılan satış imkânlarını daraltmakta ve ancak dahili piyasa ihtiyacından artacak cüz'î bir miktarın satışı bahis mevzuu olabilmektedir.

1947 dahili satışlar :

5.649.158 Ton 8.890.037 lira

Harici satışlar :

	<u>Ton</u>	<u>Lira</u>
Blister: Amerika'ya	3.306,689	4.354,856
Fransa'ya	1.388,400	1.492,450
İngiltere'ye	995	1.002,960
İtalya'ya	450	462,644
Mısır'a	200	189,571
Macaristan'a	100,232	117,873
Bulgaristan'a	50	63,473
Romanya'ya	34	36,447
Rafine: Çekoslovakya'ya	450	485,100
1947 satış yekünü	12.623,479	17.095,44

Bu pek mühim döviz kaynağı olan bakır istihsalini artırmak gayesile günde 300 ton cevher işleyebilecek kapasitede Ergani Bakır işleminde bir flotasyon tesisatının kurulması derpiş edilmiş ve Amerika'ya sipariş verilmiştir. Tesisatın bu sene inşaatına başlanacak ve 1949 senesinde işletme faaliyetine geçilecektir. Plânın tahakkukunun müteakip işletmenin blister istihsal kapasitesi 3000-3500 ton artırılmış olacaktır.

Murgul Bakır İşletmesi :

Murgul'da mevcut bakır cevheri rezervlerini kıymetlendirmek gayesile kurulması kararlaştırılan tesisatın ikmalini müteakip bu işletmeden de senede 12000

ton blister bakırı istihsal edilecektir. Tekmil tesisat 1950 senesinde bitirilmiş olacaktır.

Kükürt :

Keçiborlu Kükürt Fabrikası istihsalinde % 12 kadar bir yükseliş kaydedilmişse de elde stok bulunduğundan satışlarda bu fazlalık % 89 u aşmış bulunuyor. Şimdiye kadar Amerikan ve italyan rekabeti karşısında bağ kükürtlerinin iç piyasada tutunamaması ve bağcılara bu maddenin tevziini yapan Ziraat Donatım Kurumunun yerli kükürtlerimizi tercih etmemesi kükürt satışlarındaki azalmanın en mühim sebeplerinden biri idi.

Gerek İzmir numune bağlarında yapılan tecrübelerin müsbet netice vermesi, gerek Etibank'm kurduğu satış teşkilâtı sayesinde saf kükürt satışlarında görülen azalmaya mukabil bağ kükürtlerinde 1946 ya nazaran % 373 nisbetinde bir artış temin edilmiştir. Mamafih pazar temin edemiyen Keçiborlu kükürtlerinin geçirdiği kriz devam etmektedir. Saf ve bağ kükürtlerimizin istihsal ve satışlarının geçen sene ile mukayesesi aşağıdadır.

Aylar	1946		1947	
	İstihsal	Satış	İstihsal	Satış
Ocak	222	—	220	1
Şubat	257	—	205	1
Mart	332	—	230	58
Nisan	282	3	230	432
Mayıs	210	12	240	365
Haziran	210	4	250	131
Temmuz	302	22	220	91
Ağustos	190	0,200	200	6
Eylül	200	—	235	5
Ekim	202	45,800	200	—
Kasım	200	81,250	223	—
Aralık	240	209,250	200	2
Yekün	2364,1	377,700	2653	1092

Çimento :

Memleket bağındırlığının en ziyade muhtaç olduğu maddelerden biri olan çimento sanayii hâlen ihtiyaçlarımızı karşılayamamakta ve hariçten çimento ithal

edilmektedir. Hususî fabrikaların 1947 istihsal ve satışlarına dair elimizde bilgi yoktur.

Sivas ve Ankara çimento fabrikalarının 1947 yılı klinker ve çimento istihsalı ile satışlarına ait tablo aşağıdadır.

Aylar	S İ V A S			A N K A R A		
	Klinker	Çimento	Çimento	Klinker	Çimento	Çimento
	istihsalı	İstihsalı	Satışı	İstihsalı	İstihsalı	Satışı
Ocak	—	9751	2555	—	—	245
Şubat	—	—	2283	—	—	163
Mart	9301	875	7478	1376	289	109
Nisan	8818	11692	12759	1547	1722	1727
Mayıs	9051	11898	12002	1641	1932	2114
Haziran	8458	11344	12519	1629	1700	1672
Temmuz	8624	9961	9928	1623	1545	1608
Ağustos	8745	10028	9461	1560	1653	1522
Eylül	8855	10739	9500	1378	1462	1503
Ekim	9055	8688	8572	1423	1190	1077
Kasım	8690	9007	9230	1460	1400	1501
Aralık	8913	8399	7713	1520	1565	1747
Yekûn	88500	102382	106.000	15157	14458	14988

Diğer Madenler:

Amyant :

1945 yılında istihsalâtının ancak dörtte biri nispetinde satış yapabildiğinden 1946 ve 1947 yıllarında istihsal azalmıştır. 1947 yılı satışı istihsalin üç misline tekabül ettiğinden yeni istihsalle beraber geçen yıllar stokunun büyük bir kısmı satılmış bulunmaktadır. Filhakika 1946 yılı istihsal ve imrarı 55 ton iken 1947 istihsalı 36 tona düşmüş, fakat 1945 den kalan stoklarla birlikte imrar 100 tona yükselmiştir.

Antimuan :

Antimuan istihsal ve imrarı son bir kaç senenin erişemediği bir hadde yükselmiş bulunmaktadır. 1947 yılının istihsal ve

imrarına ait rakamlar geçen son üç yılın gerek istihsal, gerek imrar yekûnundan daha fazladır. Aşağıdaki rakamlar bu hususta daha vazih ve şümüllü bir fikir vermektedir.

(Ton olarak)

1944		1945		1946		1947	
istihsal	imrar	İstihsal	imrar	İstihsal	İmrar	İstihsal	İmrar
21	35	87	35	78	123	233	201

Civa :

Civa madenimizin 1947 yılı istihsalâtı 98, imraratı ise 42 şişeye yükselmiş bulunmaktadır.

Borasit :

İstihsal, geçen seneye nazaran % 62.5 nispetinde bir yükseliş kaydet-

mistir. İmrarda ise bu nispet, evvelki seneler stoklarının da imrariyle birlikte yüzde yüze yaklaşmış bulunuyor. Filhakika 1946 da 2210 ton istihsal, 3198 ton imrar kaydedilmişken, 1947 yılında bu rakamlar birinde 3608 ikincide ise 6375 tona yükselmiştir.

Lületaşı :

1947 yılı istihsal ve imrarda beşde bir nispetinde bir azalma kaydedilmiştir. 1946 yılında 625 sandık istihsal edilmiş, 554 sandık imrar yapılmış iken bu rakamlar 1947 de istihsalde 129 imrarda ise 119 sandığa düşmüş bulunuyor.

Manganez :

Karabük Demir ve Çelik Fabrikalarının sarfiyatına bağlı bulunan Manganez madeni istatistiklerinde, geçen seneye nazaran imrarda pek fazla bir yükseliş görülmemekte, fakat istihsal rakamları 4 misli bir artış arz etmektedir.

Flüşpat:

Bu sene flüşpat istihsal ve imrarı olmamıştır.

Zımpara :

Faaliyetini gittikçe artıran zımpara madeni işletmeleri imrarda geçen seneki seviyeyi muhafaza etmişse de istihsalde % 43 bir artış kaydetmiştir. Bunun rakamla ifadesi ise istihsalde 12594 imrarda ise 10695 tondur.

Mağnezit:

istihsal 1947 de 8,5 mislinden fazla artarak 860 tonu, imrar ise % 65 fazla-
siyle 515 tonu bulmuştur.

Maden suyu:

Kızılay Kurumu tarafından işletilmekte olan Afyonkarahisar maden su-

larının istihsaline ait 11,5 aylık (13.11.1947 ye kadar) rakamlar aşağıda gösterilmiştir.

1	Litrelik	100260
1/2	”	697800
30-%	”	800060

bundan başka 30 santilitrelik 633235 adet şişe tabîî soda istihsal edilmiştir.

Tuz :

1947 yılı tuz istihsali ve satışlarının rakamları geçen senekilerle beraber aşağıdadır.

Sene	istihsal	Satış
1946	602304	276844,5
1947	262945	233198

M. T. A. Enstitüsünün Faaliyeti;

Her gün bir az daha hızla çalışma mecburiyetini hisseden ve müspet neticeler alındıkça neşesi artan Enstitü elemanları, 1947 yılında da kayda değer faaliyet göstermişlerdir.

Şöyleki: Yıllardanberi üzerinde çalışılan Ramandağ sahasında petrol aramaları için açılan kuyulara sürat ve itina ile devam edilmiş ve 1947 de açılan 9 numaralı kuyuda petrol bulunduğu haberi 1948 yılının ilk aylarında bütün memlekette bir bayram havası yaratmış, müessesede çalışanların da iftiharla göğsünü kabartmıştır. Bu suretle diğer petrol sahalarındaki arama işleri muvakkaten tatil edilmiş ve çalışmaların Ramandağ'da teksifine karar verilmiştir.

Soma, Değirmisaz, Sivişli, Kükürtlü, Ağaçalı, Nazilli'deki linyit yatakları üzerinde damarların vüs'at imtidat ve kalınlıklarını tesbit için yekûnu 7095,81 metreyi bulan sondaj yapılmıştır. Ayrıca Ankara Tıp Fakültesi, Fen Fakültesi, Sergievi, Bursa Memleket hastahanesi, Adana Seyhan köprüsü temel vaziyetleri,

Ayazağa'daki kil yataklarını tetkik etmek için müteaddit temel ve kil sondajları yapılmıştır. Bunlara Çatalağzı, elektrik santralının su ihtiyacını karşılamak üzere yapılan sondajlar da ilâve edildiği takdirde mecmu derinlik 11,352 metreyi geçmektedir.

Doğu Anadolu, Trakya ve Batı Anadolu bölgelerinde 60600 km² lik bir sahanın 1/100.000 ölçekli jeoloji haritası yapılmış ve 1951 km² lik bir sahanın da jeolojik revizyonu bitirilmiştir. Bundan başka Harbol, Trakya - Silivri, Saray - Kırklareli, Erüh ile Şırnak arasındaki bölgelerde petrol bakımından detay etütler yapılarak 1/10.000 lik ve 1/25.000 lik jeoloji haritaları tanzim edilmiştir.

Umumî prospeksiyon ekipleri tarafından Doğu ve Orta Anadolu'da takriben 243.000 km² genişliğindeki sahada 812 maden ihbarı yerinde tetkik edilmiştir.

Bunlardan başka, Kargı-demir, Çeltek, Dodurga, Hayva-lyinit, Akseki-Boksit, Amasra ile Zonguldak-Kozlu, Karadon'da ateşe mukavim kil, Kırşehir-Kaman'da lösit, Tirebolu-İsrail'de pirit, Beykoz-Sarıgöller'de kuvarsit, Nallıhan'da mermer için münferit etütler yapılmıştır.

Zonguldak kömür havzasının kat'î yaygınlığı ve rezervlerinin tesbiti için geçen sene başlanılan karbonifer etütlerine saha, yeraltı ve laboratuvar çalışmaları halinde Zonguldak ile Ereğli arasında devam edilmiştir.

1947, Enstitümüzde ilk defa olarak Jeofiziğin geniş mikyasta kullanıldığı yıl olmuştur. Amerika'dan satın alınan sismik, rezistivite ve gravimetre aletleriyle üç M. T. A. ekibi teşkil edilmiş, bundan başka United Geophysical Co. ile yapılan bir kontrat gereğince bu kumpanya da memleketimize biri sismik diğeri gravimetrik olmak üzere iki ekip

göndermiştir. Bu suretle 1947 yılı zarfında beş jeofizik ekibi yurdun muhtelif bölgelerinde çalışarak Hocalı, Çotlu sismik; Adana • Hocalı - Çotlu - Karataş Tarsus-Yenice, Ceyhan, Dudaş, ve Cizre gravimetrik; Zonguldak, Hasankale rezistivite etütlerini ikmal etmiştir. Gerek jeofizik ekiplerinin randımanını artırmak ve gerekse ilmî araştırmalara zemin hazırlamak maksadiyle ileride merkezde bir jeofizik laboratuvarı kurulması düşünülmektedir.

Paleontoloji, Mineraloji ve Petrografi servisleri ile kimya laboratuvarı saha işlerinin hızlandırılmış bulunması hasebiyle her zamankinden daha yüklü bir şekilde mesailerine devam etmişlerdir.

Topografya kolu beliren büyük ihtiyacı karşılayabilmek için kadrosunu genişletmek zaruretini hissetmiş ve sene içinde çeşitli bölgelerde 151,308 hektarlık bir sahanın topografik hartasını yapmıştır.

Bunlardan başka Ağaçlı linyit havzasındaki damarlar tevsi olunarak pek sevindirici neticeler elde edilmiş ve ilerisi için ümitlerimizi artırmıştır.

Memleketin şifalı maden sularının program dahilinde etütlerine devam edilmiş ve 1946 yılında mahallinde tetkik edilmiş 70 suya mukabil 1947 yılında 214 su ve 14 şifalı çamur olmak üzere cem'an 228 su etüt edilmiş bulunmaktadır.

Evvelce hazırlanmış olup bu defa baskıları bitirilen 1-«Seydişehir-Beyşehir Hinterlandındaki Toros Dağlarının jeolojisi» ve

2-«Belemedik Paleozoik Penceresi» adlı 2 eser de okuyucuların istifadesine arz edilmiştir.

Enstitünün ecnebi memleketlerde yetiştirdiği 4 uzman sene içinde yurda dönmüş ve vazifelerine başlamışlardır.